

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

I detta studentrum finns ingen tv men nog en trådtelefon
En undersökning av *men nog* i finlandssvenska och sverigesvenska

Isabella Skatz

Magisteruppsats SV2140, 15 hp
Svenska språket
Vårterminen 2012
Handledare: Elisabet Engdahl

Abstract

This research paper is focusing on the word pair *men nog* ('but probably'), and trying to see the differences in its use in Finnish-Swedish and Swedish-Swedish. The research shows that *men nog* is used differently, depending on if it's Swedish spoken in Finland or Sweden. The simple word *nog* ('probably') is used with slightly different definitions in Finnish-Swedish and Swedish-Swedish, which affects the meaning and function of *men nog*.

In this paper it's the written language that's being focused on, since there is more material to analyse. However, there is a minor research about the spoken language aswell.

The research shows that *men nog* is especially used in different ways when it comes to sentences that are elliptic. In these cases *men nog* can be paraphrased with *däremot*, especially in Finnish-Swedish. This is not as probable in Swedish-Swedish.

Nyckelord: samordning, konjunktioner, satsadverbial, finlandssvenska, sverigesvenska

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Syfte och forskningsfrågor	1
1.2. Disposition	2
2. Bakgrund	3
2.1. Konjunktioner och adversativ samordning.....	3
2.1.1. Men	3
2.1.2. Utan.....	5
2.1.3. Fast.....	5
2.2. Satsadverbial.....	5
2.2.1. Konjunktionella satsadverbial	6
2.2.2. Modala satsadverbial	7
2.3. Tidigare undersökningar	10
3. Material och metod.....	13
3.1. Finlandssvenskt material	13
3.2. Sverigesvenskt material	14
3.3. Sammanfattning.....	15
4. <i>Men nog</i> i skriftspråk.....	17
4.1. <i>Men nog</i> – satsformade.....	20
4.1.1. Betydelse och funktion	20
4.1.2. <i>Men nog</i> i meningar med frågefunktion	22
4.1.3. Sammanfattning	23
4.2. <i>Men nog</i> – elliptiska.....	23
4.2.1. Negation och efterföljande fras	25
4.2.2. Uteslutning av <i>nog</i>	27
4.3. <i>Skillnader mellan initialt Men nog och medialt men nog</i>	28
4.3.1. Satsformade	28
4.3.2. Elliptiska	29
5. Talspråk.....	30
5.1. Material och metod	30
5.2. Resultat talspråksundersökning	31
6. Diskussion	33
7. Sammanfattning.....	34
8. Vidare forskning.....	35
Litteraturförteckning.....	36

Tabellförteckning

<i>Tabell 1</i> Finlandssvenska korpusar i Korp	14
<i>Tabell 2</i> Sverigevenska korpusar i Korp	15
<i>Tabell 3</i> Antal ord och antal <i>men nog</i> i materialet	16
<i>Tabell 5</i> Antal satsformade och elliptiska exempel.....	19
<i>Tabell 6</i> Initialt <i>Men nog</i> och medialt <i>men nog</i>	28

1. Inledning

Intresset för *nog* väcktes när en finlandssvensk bekant sa att ”maten var *nog* god”. I mina sverigesvenska öron lät det något underligt – personen i fråga borde rimligtvis veta om maten man just ätit var god eller inte. När jag senare undersökte *nog* i finlandssvenska lade jag samtidigt märke till att man använde *men nog* på ett sätt som skiljer sig från sverigesvenska. Det var i finlandssvenska (1) möjligt att parafrasera *men nog* med exempelvis (men) *däremot*, något som inte var möjligt i de sverigesvenska exemplen (2) (Skatz 2011).

- (1)a. Jaro klarade inte ligakvalet, *men nog* cupsemifinalen mot bronslaget MyPa. [Hbl99¹]
- b. Jaro klarade inte ligakvalet, (men) *däremot* cupsemifinalen mot bronslaget MyPa.
- (2)a. Skulle vi få 40 centimeters höjning, blir konsekvenserna mycket kännbara, *men nog* ändå hanterbara. (SVSV)
- b. Skulle vi få 40 centimeters höjning, blir konsekvenserna mycket kännbara, (men) *däremot* ändå hanterbara.

Med ovanstående exempel kan man se att det finns en skillnad mellan finlandssvenska och sverigesvenska, och det är denna skillnad som är bakgrunden till denna undersökning och uppsats.

1.1. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur *men nog* används i finlandssvenska och sverigesvenska, och ta reda på vad det är som eventuellt skiljer sig mellan de två svenska språkvarieteterna. Fokus ligger på det skriftliga språket, men också en biundersökning av det muntliga görs.

¹ Korpus Hbl99 i Center for Science (www.csc.fi)

1.2. Disposition

I kapitel 2 beskrivs den teori och bakgrundsinformation som uppsatsen baseras på. Detta handlar främst om konjunktioner samt satsadverbial. Följande kapitel, 3, redogör för det material som används under undersökningens gång. Undersökningens metod beskrivs inte här, utan istället i samband med resultatdelen. Resultatet för skriftspråket redovisas i kapitel 4, medan talspråksresultatet finns i kapitel 5. Därefter följer en sammanfattning i kapitel 6.

2. Bakgrund

I uppsatsen är både konjunktionen *men* och det modala satsadverbialiet *nog* relevanta, och då den spontana reaktionen var att parafrasera *men nog* med *däremot* beskrivs också detta närmare i bakgrundsavsnittet. Även andra näraliggande konjunktioner, som *utan* och *fast*, samt det modala satsadverbialiet *visst*, kommer att beskrivas mer detaljerat.

2.1. Konjunktioner och adversativ samordning

Konjunktioner är enligt Svenska Akademiens grammatik (SAG) ”en sluten ordklass av formord som används för att samordna två eller flera led [...]”. Ett led är alltså inte överordnat ett annat (jfr subjunktioner). Samordningen skapar därmed en helhet mellan två (eller flera) led. Vilken relation leden får sinsemellan beror på konjunktionen som används. *Men* är en adversativ konjunktion, som uttrycker motsättning mellan leden. Utöver adversativ samordning, förekommer även *additiva*, *disjunktiva*, *explanativa* och *konklusiva* konjunktioner. Dessa är dock inte relevanta för denna uppsats, och kommer därför inte att beskrivas närmare (2:728–730).

Adversativ samordning används när två led står i kontrast, eller motsättning, till varandra, och kan inte heller bestå av fler än två led. I SAG gör man en semantisk uppdelning av de adversativa konjunktionernas betydelse, nämligen *otillräckligt hinder*, *vilseledande premiss* och *motsättning*, men påpekar också att gränsen mellan dessa många gånger är otydlig. Största skillnaden mellan motsättning, otillräckligt hinder och vilseledande premiss, är att det oftast är möjligt att byta ordning mellan leden när det handlar om motsättning, utan att själva betydelsen ändras. Handlar det om otillräckligt hinder eller vilseledande premiss går det inte att kasta om ordningen, eftersom att det andra ledet ofta är en specificering av det första. De adversativa konjunktionerna *men*, *utan* och *fast* används på olika sätt, särskilt *utan* har en jämförelsevis tydlig användning (4:930). Närmare beskrivning av respektive konjunktion följer nedan.

2.1.1. Men

Den vanligaste adversativa konjunktionen är troligen *men* och används enligt SAG (2:729–730) när det senare ledet står i kontrast med det förra. *Men* kan användas när det handlar om *motsättning*, *otillräckligt hinder* eller *vilseledande premiss*. Det är inte ovanligt med ellipser även

vid adversativ samordning (3) (jfr additiv samordning) (SAG 4:926–927).

- (3) Lena arbetar teoretiskt *men* Hans (arbetar) mera empiriskt.
(SAG 4:939)

Adversativ samordning kan alltså handla om motsättning, otillräckligt hinder eller vilseledande premiss. Betydelsen 'motsättning' används när två satser kan ses som motsatser, vilket ofta innebär att en sats är negerad och den andra icke-negerad. (SAG 4:927) SAG nämner också att om *men* används när den första satsen är negerad, handlar det oftast inte om motsättning, utan om otillräckligt hinder eller vilseledande premiss (4:934).

Vanligtvis kan satser med relationen 'motsättning' byta plats utan att betydelsen mellan dem ändras (4). De är alltså symmetriskt uppbyggda. Används samtidigt ett adversativ satsadverbial, blir motsättning tydligare (5) (SAG 4:927–928).

- (4) Roger är lite långsam *men* han är inte dum. \approx Roger är inte dum
men han är lite långsam. (SAG 4:928)
- (5) Roger är lite långsam *men* han skriver *i gengäld* bra. \approx Roger
skriver bra, *men* han är *i gengäld* lite långsam. (SAG 4:927)

Med *otillräckligt hinder* menas att den andra satsen borde ha varit omöjlig med tanke på vad som nämns i den första, men som trots detta ändå är en möjlighet (6). *Vilseledande premiss* innebär att sakförhållandet i första satsen "borde ha varit oförenligt" med tanke på innehållet i den andra satsen (7) (SAG 4:929). Båda betydelserna är oftast asymmetriska, vilket innebär att satserna inte kan byta plats utan att själva betydelsen ändras. SAG säger också att gränserna mellan motsättning, otillräckligt hinder och vilseledande premiss många gånger otydlig, och ofta går in i varandra. För att betydelsen ska bli tydligare kan ett koncessivt satsadverbial användas, ex. *ändå* (8) (SAG 4:929–930).

- (6) Det regnade och blåste motvind, *men* vi kom fram innan kvällen. [otillräckligt hinder; \neq Vi kom fram innan kvällen *men* det regnade och blåste motvind.] (SAG 4:929)
- (7) Jans cykel står vid trappan *men* han är på jobbet. [vilseledande premiss; \neq Jan är på jobbet, *men* hans cykel står vid trappan.] (SAG 4:929)
- (8) Det regnade och blåste motvind, *men* vi kom *ändå* fram innan kvällen. (SAG 4:929)

Enligt Svenska Akademiens ordbok (SAOB) är det vanligast att *men* används vid ”direkt motsättning” (9). SAOB menar också att *men* kan användas när första ledet är negerat och det andra icke-negerat (10), dvs. på samma sätt som *utan* används i dag (se nedan) (SAOB).

(9) Du äger dina ögons ljus, *men* jag är blind. (SAOB)

(10) Pighan är icke dödh, *men* hon soffwer. (SAOB)

2.1.2. *Utan*

Skillnaden mellan *utan* och *men* är att *utan* används vid motsättning när första ledet är negerat och det andra icke-negerat (11), vilket innebär att de två leden utesluter varandra (2:730, 4:926, 4:934)

(11) Konstantin hade ingen hund *utan* bara katter. (SAG 4:730)

Enligt SAG är det också möjligt att tydliggöra att det handlar om adversativ samordning med *utan* genom ett tillägg av *i stället* i det andra ledet (12) (4:934).

(12) Gun tänker inte bli biolog, *utan* hon har *i stället* anmält sig till agronomutbildning. (SAG 4:935)

2.1.3. *Fast*

En annan vanlig konjunktion är *fast*. Förvånande nog finns det relativt lite information om hur och när *fast* används. I SAG behandlas *fast* i ytterst liten mån och det som tas upp är att *fast* i stort sett enbart används i ”ledigt skriftspråk och talspråk” (2:732). Svensk ordbok (SO) menar dock att *fast* är synonymt med *fastän*, som används när det andra ledet står i motsats till det som man kan förvänta sig av det första ledet (s. 730). En gemensam nämnare mellan SO och SAOB finner man då båda menar att *fast* används som ett vardagligt *men*. SAOB tillägger även att det handlar om inledning av huvudsats. Dessutom menar SAOB att *fast* är vanligare i Finland, och inte alls särskilt vanligt i Sverige (SAOB8 351). På grund av den lilla information som finns om *fast*, är det problematiskt att tydligt beskriva hur dess användning ser ut (SO 730, SAOB8 351–352).

2.2. Satsadverbial

Satsadverbialen fyller en stor funktion i svenskan. De uttrycker bland annat talarens värderingar och bedömning av satsinnehållet (modala),

men också en logisk relation inom satsen (konjunktionella), fokusering av satsled (fokuserande) samt negering (negerande) (SAG 4:84).

I undersökningen är det det konjunktionella satsadverbial *däremot*, och de modala *nog* och *visst* som är relevanta. De övriga, fokuserande och negerande, kommer därför inte att tas upp närmare.

2.2.1. Konjunktionella satsadverbial

De konjunktionella satsadverbialen påminner mycket konjunktioner, och i SAG har konjunktionella satsadverbial en indelning som liknar den för konjunktioner, nämligen *additiva*, *adversativa*, *konklusiva*, *explanativa* och *disjunktiva* (4:122). Precis som konjunktionerna, används konjunktionella satsadverbial för att tydliggöra relationen mellan två led (A, B). Denna relation varierar givetvis beroende på om det handlar om exempelvis *adversativa* eller *konklusiva* (SAG 4:122–124). Förutom att tydliggöra relation mellan två led, kan det även handla om relationen mellan själva språkhandlingen och ett föregående led eller sammanhang (13) (SAG 4:123).

- (13) Det är klart man blir arg när du kommer hem så här sent.
Alltså, var har du varit? (SAG 4:123)

Många gånger är det inte alltid tydligt vad första ledet (A) egentligen innebär. Det kan ibland handla om en vag avgränsad kontext, och inte bara det led som föregår satsadverbialet (SAG 4:123).

2.2.1.1. *Däremot*

Ett vanligt konjunktionellt satsadverbial är det *adversativa* *däremot*, som enligt SAG uttrycker motsättning (4:135). Det handlar alltså om att de två leden (A, B) står i kontrast, eller motsats, till varandra. Det handlar dock inte om att det ena ledet är orimligt gentemot det andra, utan snarare att det finns en skillnad mellan de två (14) (SAG 4:138).

- (14) Hennes yngre bror vill bli konstnär, tror jag. Den äldre brodern har *däremot* rätt realistiska planer. (SAG 4:138)

Däremot används för att uttrycka allmän kontrast eller motsättning. Det är också denna beskrivning som man finner i SAOB, nämligen den som motsats eller motsättning, men också att det kan handla om jämförelse (SAG 4:138, SAOB7 2529).

2.2.2. *Modala satsadverbial*

Till skillnad från konjunktionella satsadverbial, som används för att uttrycka en relation mellan två led, är de modalas funktion att bland annat ange talarens inställning till det som sägs. I SAG har man gjort en uppdelning av de modala baserat på deras betydelse; *sannolikhet* (15), *förstärkning* (16), *hänvisning* (17), *evaluering* (18) och *kommentar till språkhandlingen* (19) (4:95–97).

(15) Offret blev *antagligen* skjutet bakifrån. (SAG 4:102)

(16) Hon måste *faktiskt* ändå arbeta över. (SAG 4:118)

(17) Tvillingarna är, *vad jag kan se*, lika långa. (SAG 4:109)

(18) Smör kostar *tyvärr* mer än margarin. (SAG 4:110)

(19) Hon är *utan överdrift* den bästa golfaren i landet. (SAG 4:112)

Enligt SAG tillhör *nog* den gruppen som uttrycker sannolikhet, men även sannolikhetsgraderande har en uppdelning beroende på vilket satsadverbial som det handlar om, och vilken grad av sannolikhet det uttrycker (4:102–106). Likaså är *visst* ett sannolikhetsgraderande satsadverbial (4:104–105).

2.2.2.1. *Nog*

Nog är ett intressant satsadverbial eftersom det inte är helt lätt att tyda dess betydelse, och det har undersökts tidigare, särskilt i finlandssvenska (ex. Mirja Saari). De sannolikhetsgraderande, som *nog* tillhör, handlar om att talaren graderar sanningen utifrån en skala. Detta innebär att sannolikheten kan variera från högt till lågt, och likaså vara neutral (SAG 4:102–105). Enligt SO används *nog* främst med betydelsen 'troligen' (s. 2114), och kan i sådana fall placeras relativt högt upp på sannolikhetsskalan. Det problematiska är som sagt betydelsen *nog*, som också varierar beroende på dess placering i satsen. I SAOB finner man fyra betydelser, bland annat den som sannolikhetsgraderande, men också förstärkning, förstärkning till vädjan samt "uttryck för medgivande". SAOB menar att när *nog* används som förstärkning handlar det om "subjektiv visshet", men säger ingenting om att det behöver vara ett fundamentplacerat *nog* (20) (SAOB18 613–614). SAG nämner att *nog* framför allt fungerar som förstärkning, eller bekräftande, just som fundament. Däremot menar SAG att *nog* kan användas som förstärkning till själva språkhandlingen och behöver då inte placeras som fundament (21), och det troligen detta som man syftar på i SAOB (SAG 4:118).

(20) Ågren fick *nog* märka att han fått en stor gäst i sin stuga.
(SAOB18)

(21) Jag ska *nog* ge dig, din skurk. (SAG 4:117)

Dessutom förekommer det ytterligare två betydelser enligt SAOB, förstärka en vädjan (22) och ”uttryck för medgivande” (23). Även SAG nämner att ”om *nog* inleder en deklarativ huvudsats” (4:118), och det är lyssnaren som bäst kan avgöra, blir yttrandet snarare en vädjan eller fråga. SAG säger däremot ingenting om att *nog* används för medgivande (SAOB18 613–614, SAG 4:118).

(22) *Nog* kunde du hjälpa honom med läxorna (ändå)! (SAOB18)

(23) *Nog* ska vi bistå dem, som är i nöd. (SAOB18)

I SAG (4:118) nämner man också att *nog* i finlandssvenska snarare har en betydelse som påminner om förstärkande satsadverbial, på gränsen till försanthållande. Till skillnad från sannolikhetsgraderande satsadverbial, som kan användas även när talaren inte vet om satsinnehållet är sant eller inte, används satsadverbial som uttrycker försanthållande att satsinnehållet definitivt är sant. *Nog* i finlandssvenska beskrivs närmare i avsnitt 2.2.2.3. nedan.

I skriftspråk förekommer *nog* både som fundament och i mittfältet. Fundamentplacerat *nog* verkar däremot vara desto ovanligare i talspråket. Karin Helgesson nämner att *nog* i talspråk främst används för ovisshet, för att mildra en åsikt och som förstärkning (Helgesson 2000:19).

Nog kan också ha betydelsen ’tillräckligt’ (24), men kommer inte att behandlas närmare i denna uppsats eftersom att tidsramen inte tillåter detta. Betydelsen ’tillräckligt’ bör dock inte uteslutas som faktor gällande *nogs* betydelse, särskilt med tanke på relationen mellan *men nog* och *men väl*, med tanke på de olika betydelserna som *väl* kan ha (se 2.2.2. nedan).

(24) Jag hörde häromsistens en skämtsam *men nog* så slående definition på ett bra tal. (FISV)

2.2.2.2. *Väl*

Satsadverbialet *väl* påminner om *nog* på så vis att det finns flera betydelsenyanser. Och precis som *nog* kan *väl* användas som förstärkning (25) (SO²), men också för att uttrycka gradering (26) (jfr *nog* 'tillräckligt').

(25) Hon är *väl* medveten om sina brister. (SO)

(26) Nu tar du i *väl* mycket? (SO)

Dessutom kan man finna visa likheter eftersom att både *väl* (27) och *nog* (se exempel (22) ovan) kan användas för vädjan (SAG 4:115).

(27) Vi kan *väl* ta en promenad. (SO)

Eftersom att det är *men nog* som är fokus för undersökningen, är det också värt att nämna företeelsen *men väl* (28) som möjligtvis kan tänkas vara en sverigesvensk motsvarighet. I SO nämner man att *men väl* kan användas med samma betydelse som *däremot* (29). Även i SAG (4:937) ger man exempel på denna användning (30), men diskuterar det inte någon större utsträckning.

(28) Snön lyser inte på taken *men väl* med sin frånvaro. (³GP11)

(29) Jag såg inte NN *men väl* hans bror. (SO)

(30) inte A *men väl* B (SAG 4:937)

2.2.2.3. *Visst*

Visst är ett satsadverbial som uttrycker försanthållande, som används när talaren "vill framhäva eller bekräfta att en sats är sann" (SAG 4:105). I SO tar man upp tre betydelser av *visst*: som förstärkning, med betydelsen "efter vad det verkar" (31) och SO hänvisar här även till *troligen*, samt den tredje betydelsen "enligt vad alla bör inse" (32) med en hänvisning till *nog*. Dessutom nämner SO att *visst* kan ha en betydelsenyans som påminner om ett försvagat *visserligen* (SO s. 3559).

(31) Vi har inte sett honom på ett tag men han har *visst* varit sjuk.
(SO s. 3559)

(32) *Visst* finns det många som trivs på jobbet. (SO s. 3559)

² Anges inte sidnummer har SO via www.ne.se använts.

³

http://spraakbanken.gu.se/korp/#hpp=25&sort=&stats_reduce=word&corpus=gp201
1

2.2.2.4. Nog i finlandssvenska

I SAG nämner man att *nogs* betydelse i finlandssvenska har ”en vidare användning som förstärkande satsadverbial” och snarare påminner om försanthållande i sin betydelse (33) (SAG 4:118).

(33) Toaletten ligger *nog* till höger. [sagt av värden på stället som upplysning till gäst] (SAG 4:118)

Det finlandssvenska *nog* skiljer sig från betydelsen i sverigesvenska. Till skillnad från sverigesvenska, där *nog* generellt sätt används för att uttrycka osäkerhet (i mittfält), används *nog* i finlandssvenska snarare med liknande betydelse som *visst* och *naturligtvis* (Bergroth 1928 § 204). Tidigare undersökningar (se 2.3. nedan) pekar också på att den sverigesvenska betydelsen ’troligen’ är ovanlig i finlandssvenska. Mikael Reuter och Charlotta af Hällström-Reijonen beskriver skillnaden mellan sverigesvenska och finlandssvenska på ett enkelt sätt i *Finlandssvensk ordbok*:

Nog är mera bekräftande i finlandssvenskan än i sverigesvenskan, där ordet för det mesta antyder osäkerhet och tveksamhet. I finlandssvenskan betyder ”jag kommer nog” att jag säkert kommer, medan ”jag kommer nog” i sverigesvenska betyder att jag troligen kommer. (2008:121)

Dessutom används *nog* som en form av diskursmarkör i finlandssvenska. Mirja Saari menar att användningsfrekvensen för *nog* är högre i finlandssvenska än i sverigesvenska, och att *nog* i finlandssvenska används på samma sätt som det finska *kyllä*, och med samma funktion, nämligen som diskursmarkör (s. 91, 94).

2.3. Tidigare undersökningar

Det har tidigare forskats om både *men* och *nog*, dock aldrig i kombination med varandra. Anne-Marie Londen & Jan Lindström undersöker i *Att komma till konklusion* (2007) konjunktionerna *så att* och *men att*. I undersökningen tittar man på förhållandet mellan samordning och underordning, samt vilken roll *att* har. Materialet till undersökningen är transkriberat talspråk och är representativt för västsvenskt, centralsvenskt och finlandssvenskt talspråk (2007:93–94).

I undersökningen diskuteras också vilket funktion *men* har när det gäller turinledningar. Londen & Lindström menar att detta har lett till lexikaliseringar som *jamen*, *jomen*, *nämen* och att talaren med ett

inledande *men* menar att det kommande uttalandet står i kontrast till det föregående (2007:97).

Några år tidigare undersökte Jenny Nilsson (2001) konjunktioner i svenskt talspråk. I hennes undersökning framkommer det att *men* används i den traditionella betydelsen, nämligen den som adversativ. Materialet i undersökningen visar däremot att *men* inte alltid behöver följa direkt efter den sats som det invänder mot. Det kan också handla om att en talare invänder mot något en tidigare talare uttryckt, och då påbörjar sitt påstående med *men*. Dessutom förekommer belägg där talaren avslutar sitt påstående med *men* och funktionen verkar då vara att lyssnaren ska tolka det som att det finns en fortsättning på påståendet (2001:28f).

Till skillnad från *men* har betydelsen av *nog* undersökts sedan länge och i relativt stor omfattning, särskilt i finlandssvenska. En av de första som undersökte *nog* var Hugo Bergroth. Redan 1917 gav Bergroth ut boken *Finlandssvenska* (en andra upplaga gavs ut 1928). Här diskuterar Bergroth huruvida *nog* skall ses som en finlandism eller inte, särskilt inledande *nog*. Bergroth menar dock att inledande *nog* inte är mer frekvent i finlandssvenska jämfört med sverigesvenska, utan det är istället att man i finlandssvenska ”alltför ensidigt” använder *nog* på bekostnad av *visst*, *visserligen* och *naturligtvis*. Han fortsätter med att ett inledande *nog* inte skall ses som en finlandism i sig själv. Däremot anser Bergroth kombinationen *nog – ju* (34) vara en finlandism, baserat på att *nog* och *ju*, enligt Bergroth, har samma betydelse (1928 § 204).

Även om Bergroth verkar inse att användningen av *nog* skiljer sig mellan finlandssvenska och sverigesvenska, nämns det ingenting om att *nog* kan ha ytterligare betydelser, bl.a. den som Svenska Akademiens grammatik tar upp, nämligen sannolikhetsgraderande (35) (4:117).

(34) *Nog* är det *ju* så. (1928 § 204)

(35) Dom vill *nog* hellre ha Tant Grön, Tant Brun eller nåt spännande. (SAG 4:117)

Bergroth var en av de första som började intressera sig för finlandssvenskt språkbruk, med sina föregångare Karl Lindström, A.O. Freudenthal och Hugo Pipping, men även andra har senare undersökt *nog*. Saari undersöker i *Synpunkter på svenskt språkbruk i Sverige och Finland* (1995) hur *nog* och *nå* används i sverigesvenskt och finlandssvenskt talspråk. Saari säger här att *nog*, i betydelsen ’troligen’, är sällsynt i finlandssvenska (1995:77). Men även på svenskt håll har svårigheterna med betydelsen av *nog* diskuterats. Sven-Göran Malmgren (2001) har bland annat undersökt trolighetsadverb i svenska

språket under 1800- och 1900-talet. Malmgren menar att det är svårt att avgöra om betydelsen av *nog* är 'troligen' eller den äldre 'helt säkert'. Genom exemplen "Han kommer *nog*" och "*Nog* kommer han", visar Malmgren också att betydelsen ändras beroende på placering (2001:27f).

3. Material och metod

Det som undersöks i uppsatsen är alltså hur *men nog* används i finlandssvenska och sverigesvenska, och se vilka eventuella skillnader som förekommer. Det material som används till undersökningen kommer i nästa avsnitt att beskrivas, däremot beskrivs metod i samband med resultatet. En mindre pilotundersökning av *men nog* i talspråk har också gjorts, och material och metod till denna beskrivs också närmare samtidigt som resultatet redovisas, i kapitel 4.

Eftersom att det finlandssvenska och sverigesvenska skriftspråksmaterialet hämtas, beroende på om det handlar om initialt eller medialt placerat *men nog*, delas materialbeskrivningen upp i två delar; finlandssvenska och sverigesvenska. På detta sätt blir det förhoppningsvis lättare att hantera och förstå. Gemensamt är dock att Korp⁴ (Språkbanken vid Göteborgs universitet) har använts för majoriteten av både finlandssvenskt och sverigesvenskt material.

3.1. Finlandssvenskt material

Finlandssvenskt material med medialt placerat *men nog* (36) hämtas som sagt från Korp.

(36) Visst var det en miss, *men nog* försökte vi redan under säsongen förlänga hans kontrakt, säger Sjöberg. (FISV)

I Korp används alla de finlandssvenska korpusar, som vid tillfället (18.02.12) var tillgängliga. se tabell 1 nedan). För exakt information vilka korpusar som finns under respektive korpusgrupp kan Korps hemsida besökas.

Som man kan se i tabellen nedan, är det ett varierat material, innehållande myndighetstexter, tidningstexter och skönlitteratur. Här skulle man också kunna undersöka om det finns skillnader sinsemellan de olika texterna, men dessvärre är detta inte tidsmässigt möjligt för denna uppsats. Därför har jag valt att inte närmare nämna exakt vilken form av text, eller från vilken tidsperiod, som exemplen i uppsatsen kommer ifrån.

⁴ http://spraakbanken.gu.se/korp/#hpp=25&sort=&stats_reduce=word

Essäistisk litteratur 1970-2011
Sakprosa 1970-2011
Myndighetstexter
Skönlitteratur
Tidningstexter
Tidskrifter

Tabell 1 Finlandssvenska korpusar i Korp

Exempel med initialt *Men nog* (37) kommer från IT Center for Science Ltd (Kielipankki/Språkbanken) (CSC⁵).

(37) Ja, man kan inte hämta Medelhavet till Berlin, resonerade festivalchefen Moritz de Hadeln. *Men nog* bra filmer. (FISV)

Här används endast en korpus, nämligen Hbl99, som består av insamlat material från den finlandssvenska dagstidningen Hufvudstadsbladet från år 1999. De texter som finns i CSC's korpus Hbl99 finns numera även i Korp. Orsaken till att jag väljer att använda mig av CSC beror på att man i Korp inte har tillgång till föregående mening, vilket gör det många gånger svårt att förstå exempel med initialt *Men nog*. Med hjälp av exempel (37) ovan, och exempel (38) nedan görs problemet tydligare. I Korp får man endast nedanstående information, medan man i CSC får ett större spann (se (37) ovan), och blir då lättare att förstå.

(38) *Men nog* bra filmer. (FISV)

3.2. Sverigesvenskt material

Även det sverigesvenska materialet med medialt *men nog* (39) är taget från Korp, och korpusarna som har använts består av tidningstexter och litteraturmaterial. I tabell 2 nedan redovisas vilka korpusar som har använts.

(39) Den risken skall inte underskattas, *men nog* bör tre partier med EU-motstånd kunna nå riksdagen. (SVSV)

Precis som med det finlandssvenska materialet hade det varit möjligt att undersöka materialet diakront, särskilt med tanke på att Strindbergs

⁵ www.csc.fi

texter förekommer, för att se utvecklingen. Men som det redan nämnts, finns det inte möjlighet till detta på grund av tidsramen.

GP94	Norstedts romaner 1999
GP01	Bonniers romaner 1976–1977
GP02	Bonniers romaner 1980–1981
GP04	Strindbergs romaner
GP06	
GP08	
GP09	
GP11	

Tabell 2 Sverigevenska korpusar i Korp

För de sverigesvenska exemplen med initialt *Men nog* (40) används Konk⁶, som är föregångare till Korp, och som också går att nå genom Språkbanken.

(40) Det är riktigt att kritiken skall riktas mot systemet, inte person. *Men nog* försvarar han egoism. (FISV)

Även här har jag valt att bara använda mig av en korpus, i detta fall GP01, som då är material från dagstidningen Göteborgsposten år 2001. Fördelen med Konk är, precis som med CSC, att man har tillgång till en större kontext än i Korp, och särskilt då föregående mening.

3.3. Sammanfattning

Majoriteten av både finlandssvenskt och sverigesvenskt material med medialt *men nog* är således hämtat från Korp. Finlandssvenska exempel med initialt *Men nog* kommer från korpusen Hbl99 hos CSC, medan de sverigesvenska exemplen är hämtade via Konk.

För att dessutom få ett någorlunda jämnt antal exempel utgår jag ifrån antalet finlandssvenska. Detta eftersom att det är betydligt lättare att finna fler sverigesvenska exempel än finlandssvenska. I tabell 3 nedan kan man se hur många *men nog* som slutligen förekommer i materialet. De finlandssvenska exemplen är 408 och de sverigesvenska 409.

⁶ <http://spraakbanken.gu.se/konk/>

Dessutom går det att se att det behövs ett betydligt större sverigesvenskt material för att få samma antal *men nog* som finlandssvenskt.

	Antal ord	Antal <i>men nog</i>
Finlandssvenska (FISV)	51 845 635	408
Sverigesvenska (SVSV)	192 219 096	409

Tabell 3 Antal ord och antal *men nog* i materialet

4. *Men nog* i skriftspråk

Det finlandssvenska materialet består av sammanlagt 597 exempel med *men nog*, och det sverigesvenska av 491 exempel. Orsaken till det något ojämna antalet, beror på antalet initiala *Men nog* i CSC och Konk. I CSC finner man 189 *Men nog*, medan man i Konk får man 82 exempel. Eftersom att det tidsmässigt inte är möjligt att gå igenom över 1000 exempel excerperas material. Metoden skiljer sig däremot något beroende på om materialet är från Korp (medialt *men nog*), eller från Konk/CSC (initialt *men nog*).

Ur finlandssvenskt och sverigesvenskt Korpmaterial excerperas var 7:e exempel. De ursprungliga finlandssvenska 408 exemplen minskar till 58, och de 409 sverigesvenska till 59 exempel. Dessa 58 resp. 59 exemplen sorteras in i tre grupper; *satsformade* (41), *elliptiska* (42) och 'tillräckligt'-betydelse (43). Dessutom bortsorteras exempel där *men nog* används i samordnade adjektivfraser (44). Exempel med *men nog* så förekommer endast medialt placerat, dvs. i Korpmaterialet.

- (41) Visst var det en miss, *men nog* försökte vi redan under säsongen förlänga hans kontrakt, säger Sjöberg. (FISV)
- (42) Han är legendarisk hjälte i Skottland, *men nog* rätt okänd utanför de Brittiska öarna. (SVSV)
- (43) dvs. Gunnars målarkoja, *men nog* för att skyla mina blottade lemmar 'för vindens fläktar', och profana blickars närgångenhet". (FISV)
- (44) Jag hörde häromsistens en skämtsam *men nog* så slående definition på ett bra tal. (FISV).

Att just denna inledning görs beror på att det ger en enkel och överskådlig gruppering av de olika exemplen, vilket även gör eventuellt fortsatt indelning lättare. Indelningen ger också möjlighet till att lättare finna ett mönster mellan finlandssvenska och sverigesvenska.

I Konk och CSC används enbart en korpus vardera (GP01 och Hb199), och ger ett mindre antal belägg. I Konk får man som sagt 82 exempel, och i CSC 189. Sökningar i Konk och CSC är inte känsliga för exempelvis versaler, och man får då träffar på både *men nog* och *Men nog*. Det krävs därmed att man sorterar bort alla exempel med medialt *men nog*. Eftersom Korp, till skillnad från Konk och CSC, är känsligt för versaler, behövs inte denna bortsortering. I Korp söker man alltså enbart på *men nog* och undviker då *Men nog*. Efter att medialt *men nog*

utesluts, görs samma indelning som i Korpmaterialet, nämligen satsformade (44), elliptiska (45) och 'tillräckligt' (46).

(45) Att locka nya läkare till Göteborg blir säkert en utmaning. För patienternas skull får vi hoppas att det lyckas. *Men nog* kunde man ha hoppats att politikerna hade varit mer lyhörda för personalens önskemål. (SVSV).

(46) Han skulle inte i dag känna igen födelsestaden Frankfurt där han åkte skidskor på Mainfloden. *Men nog* Weimar. (FISV).

(47) Både pjäsen och filmen är bra utförda av alla inblandade. *Men nog* av beröm. (FISV).

I undersökningen ligger fokus främst på satsformade och elliptiska exempel. *Nog* med betydelsen 'tillräckligt' kommer alltså inte att undersökas närmare, förutom 'tillräckligt'-betydelsens frekvens i finlandssvenska och sverigesvenska.

Som redan nämnts, används termerna *satsformade* och *elliptiska*. Termen satsformade innebär att *men nog* följs av verb och subjekt, och på så sätt bildar en sats, som i exempel (47) och (48) nedan.

(48) Han har bara tre veckor på sin nya arbetsplats *men nog* vet Leif Gjulem vad han vill. (SVSV)

(49) Bodde det en liten melankoliker i hans bröst? Ibland kan det förefalla så. *Men nog* fanns det också ljuspunkter i hans liv. (FISV)

De elliptiska exemplen handlar däremot om att satsen har reducerats och inte följs av ett verb, utan någon form av fras, som i (50) nedan. Det är dessutom relevant med just den elliptiska indelningen, eftersom att det enligt SAG (4:926–927) är vanligt med ellipser vid adversativ samordning (se 2.1.1. ovan).

(50) I detta studentrum finns ingen tv *men nog* en trådtelefon. (FISV)

	FISV	SVSV
Satsformade	65	90
Elliptiska	37	3
'tillräckligt'	2	4
	104	97

Tabell 4 Antal satsformade och elliptiska exempel

Av de 104 finlandssvenska exemplen är 65 satsformade (51) och 37 elliptiska (52), samt 2 exempel där *nog* används med betydelsen 'tillräckligt', se (47) ovan.

(51) Då får vi se, *men nog* har en sådan här offentlighet en negativ inverkan på samarbetsatmosfären, säger han. (FISV)

(52) Han bor inte i Nordsjö, *men nog* i östra Helsingfors och han var bekymrad för att ingen egentligen diskuterar vad det betyder att en storhamn byggs i Nordsjö. (FISV)

Den största skillnaden mellan finlandssvenska och sverigesvenska handlar om relationen mellan de elliptiska och satsformade exemplen. I det sverigesvenska materialet är endast 3 exempel elliptiska (53) och 90 satsformade (54). *Nog*, med betydelsen 'tillräckligt', är 4 i det sverigesvenska materialet (55), därmed något mer vanligt i sverigesvenska.

(53) Han är en legendarisk hjälte i Skottland, *men nog* rätt okänd utanför de Brittiska öarna. (SVS)

(54) Det är en poetisk överdrift *men nog* ser man på långt håll om det finns en snösiska i siskflocken. (SVS)

(55) Men saken har ytterligare en sida för visst är det anmärkningsvärt att det stora partiet gör sig av med sin kanske viktigaste röst i det offentliga samtalet *Men nog* ordat om det, gjort är gjort och kan inte göras ogjort, säger Lars. (SVSV)

I nästa avsnitt, 4.1., kommer resultat som handlar om satsformade exempel att närmare beskrivas. Därefter, i avsnitt 4.2., följer de elliptiska exemplen, och det är också här som största skillnaderna går att finna.

4.1. *Men nog* – satsformade

I materialet förekommer det 65 finlandssvenska satsformade exempel och 90 sverigesvenska, som både består av initialt *Men nog* (56) och medialt *men nog* (57).

(56) Ibland undrar man ju, om man är riktigt klok som håller på så här, skrattade Pantsu. *Men nog* är åskådarna också fantastiska där de vadar omkring upp till knäna i leran i hållande regn och isande vind. (FISV)

(57) Det är visserligen inte Mässcupsen längre *men nog* behöver Uefacupsen varje krydda som finns tillgänglig. (SVSV)

Som det nämndes i inledningen, var en tanke att *men nog* i finlandssvenska kan parafraseras med *däremot*. Detta var dock inte möjligt i det sverigesvenska exemplet som användes (se ex (2)). Orsaken till detta verkar vara att det sverigesvenska var satsformat, medan det finlandssvenska var elliptiskt. Parafrasering med *däremot* eller *men väl* är således inte möjlig i satsformade exempel, utan verkar istället ha en annan funktion.

4.1.1. *Betydelse och funktion*

Störst betydelse i *men nog* har *nog*, eftersom *nogs* betydelse kan variera, både inom sverigesvenska och mellan sverigesvenska och finlandssvenska. Det är osannolikt att *nog* används med betydelsen 'troligen' eller 'antagligen' om händelsen redan har inträffat (57). Dock är det möjligt med en 'troligen'-betydelse om det handlar om "subjektiv visshet", som SAOB nämner, dvs. att man som person gör en gradering av sannolikheten (58).

(58) Visst var det en miss, *men nog* försökte vi redan under säsongen förlänga hans kontrakt. (FISV)

(59) Jag vet inte, *men nog* var den kortvuxne spanske tenoren Luis Lima lycklig, när han första gången träffade mig. (SVSV)

Att det handlar om 'troligen'-betydelse i (58) ovan, förstärks samtidigt av "jag vet inte" i början. Man påpekar således från början att det finns en viss osäkerhet.

4.1.1.1. Finlandssvenskt material

Det sverigesvenska *nog* kan alltså många gånger vara svårtytt. Det verkar jämförelsevis vara mer sannolikt att *nog* används med en 'säkert'-betydelse i finlandssvenska. Särskilt med tanke på att man i tidigare undersökningar har kommit fram till samma slutsats (se 2.3.).

I (59) nedan är det mer troligt att *nog* har en 'säkert'-betydelse, eftersom man borde vara säker på om man försökte förlänga kontraktet. Dessutom använder man sig samtidigt av ett inledande *visst*, som ju också används förstärkande. I likhet med (59), är det även mer troligt att *nog* i (60) nedan används som förstärkning, eftersom att kvinnan i fråga borde vara säker på om hon är arg. I SAG (4:118) säger man också att *nog* kan användas som just förstärkning när det handlar om talarens "egna sinnesintryck eller själstillstånd" (4:118).

(60) Visst var det en miss, *men nog* försökte vi redan under säsongen förlänga hans kontrakt. (FISV)

(61) Jag är en arg, ung kvinna. Nåja, det låter kanske dumt. *Men nog* är jag arg. (FISV)

Självklart finner man tvetydiga exempel även i finlandssvenska materialet (61), men frågan är om det beror på ett sverigesvenskt synsätt, eller om det även är tvetydigt ur ett finlandssvenskt perspektiv. Dessutom påverkas tolkningen av *nog*, i (61) nedan, av att meningen inleds med *kanske*.

(62) Kanske också om annat än fotboll, *men nog* handlar redan det här om litet mer, om allting kring det hela, vad vi upplevt med laget inför och efter matchen. (FISV)

4.1.1.2. Sverigesvenskt material

I sverigesvenska är det många gånger svårare att avgöra vilken betydelse *nog* har, jämfört med finlandssvenska. Man kan dock göra en indelning på tre betydelser: *säkert* (62), *troligen* (63) och oklar betydelse (64), dvs. som förstärkning, sannolikhetsgraderande och exempel där betydelsen av (*men*) *nog* är svår att avgöra.

(63) Tjäran kletar in under naglar och på knän. *Men nog* regnar det in i alla fall. (SVSV)

(64) Jag vet inte vad som hade krävts för att göra dess satir verkligt träffande, *men nog* hade det behövts mer av samklang mellan pjäs och regi. (SVSV).

(65) Den risken skall inte underskattas, *men nog* bör tre partier med EU-motstånd kunna nå riksdagen. (SVSV)

Att det i (62) ovan är mer troligt med en 'säkert'-betydelse, beror på att det är en pågående händelse. Dessutom är informationen i kontexten verifierbar, och ett behov av att gissa torde vara relativt litet. I (63) är det desto mer sannolikt med en 'troligen'-betydelse, även om betydelsen 'säkert' eller 'visst' naturligtvis inte kan uteslutas. I likhet med (63), används även i (65) ett "jag vet inte" i början, som förstärker osäkerheten. Det går även att finna exempel i det sverigesvenska materialet, där *nogs* betydelse är svår att avgöra, och där både en 'säkert'- och 'troligen'-betydelse är fullt möjliga (64).

Av de 90 sverigesvenska exemplen inleds 4 av dem med "jag vet inte". Något som inte går att finna i det finlandssvenska. Som redan nämnts, verkar man redan från början informera om att det faktiskt handlar om en gradering, eller uppskattning, av sannolikheten.

(66) Jag vet inte hur mycket han kunde ha fått för den pojken, *men nog* tycker man att han kunde ha låtit honom vila under natten och sett om han orkade fortsätta nästa dag. (SVSV)

4.1.2. *Men nog i meningar med frågefunktion*

Något som man lägger märke till vid en jämförelse, är att i det sverigesvenska materialet används *men nog*, både initialt (66) och medialt (67), i exempel med frågefunktion. I sverigesvenskt material finner man 9 exempel på detta, jämfört med 2 finlandssvenska (68).

(67) Jag menar inte att vi måste kräva tidstypisk belysning. Att ett barockslott lyses upp av vaxljus och ett 1800-talshem av fotogenlampor. *Men nog* bör inredare åtminstone reflektera över sambandet mellan ljuskällor och arkitekturens uttryck? (SVSV)

(68) Ett välförtjänt mål, *men nog* stod Vennberg offside när Daniel Blomgren levererade? (SVSV)

(69) Ingen tar ansvaret för att glesbygden fått det allt svårare. *Men nog* måste väl någon ha ansvar också för den utvecklingen? (FISV)

Vad detta kan tänkas bero på är inte helt lätt att avgöra, men sannolikt är orsaken *nog* och dess betydelse som påverkar. Enligt SAG förmedlar *nog* ovisshet och vädjar inte om lyssnarens medhåll, förutom då *nog* står inledande. Med en deklarativ huvudsats med ett inledande *nog* vädjar alltså talaren om lyssnarens medhåll. Detta bekräftar på sätt och vis att

nog i sverigesvenska oftare används med en sannolikhetsgraderande betydelse, där man faktiskt inte behöver veta om satsinnehållet är sant. Samtidigt visar det också att *nog* i finlandssvenska troligen används med en mer bekräftande betydelse, eftersom talaren inte lika ofta ber om medhåll från lyssnaren (SAG 4:117–118). En förklaring till att *nog* har använts för medhåll i finlandssvenska (68) ovan, kan möjligen bero på att det förekommer tillsammans med *väl*. Satsadverbialet *väl* vädjar, enligt SAG om lyssnarens medhåll, samt att lyssnaren även har tillgång till information som nödvändigtvis inte finns med i själva kontexten (4:116).

4.1.3. *Sammanfattning*

Det finns som synes vissa skillnader mellan finlandssvenska och sverigesvenska. *Men nog* verkar överlag inte ha en särskild betydelse i sig självt när det används i satsformade meningar. Det är istället betydelsen av *nog* som är avgörande. I finlandssvenska är det mindre troligt att *nog* används med någon annan betydelse än som förstärkning. Även om det finns tvetydiga exempel är en ’troligen’-betydelse ovanlig i finlandssvenska, vilket också tidigare undersökningar har visat.

4.2. *Men nog* – elliptiska

Den största skillnaden mellan finlandssvenska och sverigesvenska när det gäller *men nog* är de elliptiska exemplen. I det finlandssvenska finner man 37 elliptiska exempel, medan det sverigesvenska materialet endast består av 3. Man kan alltså redan se på antalet att det finns en skillnad mellan finlandssvenska och sverigesvenska. Förutom skillnaderna antalsmässigt, ser man att medialt *men nog* (69) är det som används i sverigesvenska, medan både medialt *men nog* (70) och initialt *Men nog* (71) finns i det finlandssvenska.

- (70) Genom att överskrida gränsen mellan sjukt och friskt har hon skapat en sorts katalysatoreffekt, *men nog* inte den avsedda. (SVSV)
- (71) Han bor inte i Nordsjö, *men nog* i östra Helsingfors och han var bekymrad för att ingen egentligen diskuterar vad det betyder att en storhamn byggs i Nordsjö. (FISV)
- (72) Finland fick inga pris i år. *Men nog* ett specialomnämmande inom kategorin Young People Europé. (FISV)

Det är också i de elliptiska fallen som en eventuell parafrasering med exempelvis *däremot* eller *men väl* är möjlig, men endast i de finlandssvenska exemplen. I exempel (72) nedan är det enligt min uppfattning inte möjligt att *men nog* skulle kunna parafraseras med vare sig *däremot* eller *men väl*. Inte heller i (73) känns en parafrasering naturlig.

- (73) a. Skulle vi få 40 centimeters höjning, blir konsekvenserna mycket kännbara, *men nog* ändå hanterbara (SVSV)
 b. Skulle vi få 40 centimeters höjning, blir konsekvenserna mycket kännbara, (*men*) *däremot/men väl* ändå hanterbara.
- (74) Genom att överskrida gränsen mellan sjukt och friskt har hon skapat en sorts katalysatoreffekt, *men nog* inte den avsedda. (SVSV)
 b. Genom att överskrida gränsen mellan sjukt och friskt har hon skapat en sorts katalysatoreffekt, (*men*) *däremot/men väl* inte den avsedda.

Detta beror sannolikt på en kombination beroende på betydelsen som *men* och *nog* har. Det är mer troligt att *nog* används med betydelsen 'troligen', än som förstärkning. Eftersom att händelsen i (72a) ligger i framtiden, är en sannolikhetsgradering det enda möjliga. Betydelsen av *men* handlar dessutom snarare om otillräckligt hinder. Dvs att en 40 centimeters höjning inte är hinder nog för att konsekvenserna inte skulle vara möjliga att hantera. Vilket också förtydligas eftersom att *ändå* samtidigt används. Dessutom handlar det inte heller om att ett av alternativen utesluter det andra. Det är fullt möjligt att konsekvenserna är både "kännbara" och "hanterbara". I båda exemplen ovan, verkar dessutom betydelsen av *men* snarare handla om vilseledande premiss, än om motsättning, vilket gör att själva kontrasteringen mellan de två leden också är svagare. I finlandssvenska är det lättare att se en eventuell parafrasering med *däremot*, eftersom kontrasteringen mellan leden är tydligare. Kontrasteringen är förvisso något mer tydlig med medialt *men nog* (75), men går ändå att se med initialt *Men nog* (76).

- (75) a. Den gången blev det ingen prisplacering, *men nog* finalplats. (FISV)
 b. Den gången blev det ingen prisplacering, (*men*) *däremot* finalplats.

(76) a. En sådan motor skvallrar endast på tomgång om att den är en diesel. Vid körning märks det inte, vad komfort, prestanda och omkörningsacceleration beträffar. *Men nog* vid kassan då man tankat och då ur positiv synvinkel. (FISV)

b. En sådan motor skvallrar endast på tomgång om att den är en diesel. Vid körning märks det inte, vad komfort, prestanda och omkörningsacceleration beträffar. (*Men*) *däremot* vid kassan då man tankat och då ur positiv synvinkel.

Det som kontrasteras i (75) ovan är därmed *prisplacering* mot *finalplats*, och i (76) är det *vid körning* och *vid kassan* som ställs mot varandra. Betydelsen av *men* verkar skilja sig något mellan finlandssvenska och sverigesvenska. Dock måste man även beakta *nogs* betydelse. I de satsformade exemplen i avsnitt 4.1. ovan är det mer sannolikt att *nog* används med en 'troligen'-betydelse i sverigesvenska och som förstärkning i finlandssvenska. I de sverigesvenska elliptiska används *nog* förmodligen med en 'troligen'-betydelse (77), medan finlandssvenskan snarare verkar använda *nog* med en betydelse som kan placeras i gränslandet mellan förstärkning och som diskursmarkör (78). Detta resonemang beror på att det inte verkar finnas ett självklart satsadverbial att parafrasera *nog* med i (78) nedan. Varken *visst*, *säkert*, *troligen* eller *antagligen* tycks vara lämpliga att parafrasera *nog* med.

(77) a. Han är en legendarisk hjälte i Skottland, *men nog* rätt okänd utanför de Brittiska öarna. (SVSV)

b. Han är en legendarisk hjälte i Skottland, *men troligen* rätt okänd utanför de Brittiska öarna.

(78) Han accepterade och därefter bytte han aldrig mer bolag. *Men nog* sitt efternamn till Orko. (FISV)

4.2.1. *Negation och efterföljande fras*

I 35 av de 37 finlandssvenska exemplen används någon form av negation i första ledet (79). Av de tre sverigesvenska exemplen förekommer endast ett *inte*, och då i andra ledet (80). Det verkar dock inte handla om att *men* och *inte* samverkar för att förtydliga kontrastering eller motsättning, utan *men* verkar istället användas för att förtydliga att det handlar om vilseledande premiss.

(79) Den gången blev det *ingen* prisplacering, *men nog* finalplats. (FISV)

- (80) Genom att överskrida gränsen mellan sjukt och friskt, har hon skapat en sorts katalysatoreffekt, *men nog inte* den avsedda. (SVSV)

Som det nämndes i avsnitt 2.1.1. ovan, kan *men* användas när ett negerat led ställs mot ett icke-negerat, men detta verkar inte vara fallet i sverigesvenska. I finlandssvenska är det betydligt tydligare att det handlar om kontrast, eftersom att i majoriteten av exemplen är det första ledet negerat.

När man tittar på de olika exemplen med *men nog*, går det också att notera att den fras som följer *men nog* påverkar dess betydelse. Olyckligtvis finns det inte särskilt många sverigesvenska för att göra en rättvis jämförelse om vilken typ av fras som följer, och baseras endast på de tre som finns. De sverigesvenska exemplen handlar om predikativ och nominalfras. Medan det i finlandssvenska är vanligast med en efterföljande nominalfras (81) eller prepositionsfras (82), samt enstaka predikativ (83). Dessutom förekommer det i finlandssvenska 2 exempel där den elliptiska delen inleds med *att* (84), något som inte finns i det sverigesvenska materialet.

- (81) Där skulle inte ha funnits väderkvarnar, *men nog* hårda vindar. (FISV)
- (82) Såvitt jag minns händer det aldrig vid Ronald McDonalds Hus *men nog* vid Anorexicentrum och då fanns det, tack och lov, kompetenta personer som kunde ta hand om hennes ångest. (FISV)
- (83) Mika Kohonens kvittering till 3 – 3 efter 57.46 var inte lika snygg, *men nog* lika viktig. (FISV)
- (84) Vi kräver inte att det skall ske i morgon *men nog* att staten målmedvetet går in för att sänka skatten så mycket som budgeten håller. (FISV)

Vilken roll spelar då typen av fras? Parafraisering med *däremot* verkar främst vara möjligt om det är nominalfras (84) eller prepositionsfras (85) som följer *men nog*, och prepositionsfraser förekommer som sagt inte alls i det sverigesvenska materialet. *Däremot* verkar det inte förekomma samma möjlighet av parafraisering om *men nog* följs av predikativ (86).

- (85) a. Den är inget allvarligt hot, *men nog* ett allvarligt irritationsmoment. (FISV)

b. Den är inget allvarligt hot, (*men*) *däremot* ett allvarligt irritationsmoment.

(86) a. Det är ingen hög ålder för en fortsatt statsminister, *men nog* för en oppositionsledare som siktar på följande val om fyra år. (FISV)

b. Det är ingen hög ålder för en fortsatt statsminister, (*men*) *däremot* för en oppositionsledare som siktar på följande val om fyra år.

(87) a. Mika Kohonens kvittering till 3 – 3 efter 57.46 var inte lika snygg, *men nog* lika viktig. (FISV)

b. Mika Kohonenes kvittering till 3 – 3 efter 57.46 var inte lika snygg, (*men*) *däremot* lika viktig.

I (85) ställs, eller jämförs, *allvarligt hot* mot *allvarligt irritationsmoment* och i (86) *statsminister* mot *oppositionsledare*. Det handlar alltså om en kontrast och det är det ena eller andra ledet som är giltigt. Medan kontrastering i (87) är svagare, och man kan väl anta att en kvittering kan vara både snygg och viktig samtidigt.

4.2.2. Uteslutning av *nog*

Om *nog* används med förstärkande funktion bör det teoretiskt sett vara möjligt att utesluta *nog* utan att betydelsen ändras. Används *nog* *däremot* med betydelsen 'troligen' ändras betydelsen, eftersom att då talarens inställning till sannolikheten försvinner. Detta är dock vanskligt att avgöra, eftersom att det finns lika många tolkningar som det finns lyssnare/läsare.

I (88) nedan är det som sagt osannolikt att *nog* har någon annan betydelse än 'troligen', och informerar om talarens uppskattning av sannolikheten.

(88) a. Skulle vi få 40 centimeters höjning, blir konsekvenserna mycket kännbara, *men nog* ändå hanterbara, tror Erling Alm. (SVSV)

b. Skulle vi få 40 centimeters höjning, blir konsekvenserna mycket kännbara, *men* ändå hanterbara, tror Erling Alm.

Jämfört med ett finlandssvenskt exempel (89), där *nog* inte kan ha en 'troligen'-betydelse, eftersom att händelsen redan har inträffat och därmed behövs ingen gradering av sannolikheten. Skillnaden mellan

sverigesvenska, (88) ovan, och finlandssvenska (89) är alltså att det sverigesvenska ligger i framtiden och det finlandssvenska är dåtid.

(89) a. Den gången blev det ingen prisplacering, *men nog* finalplats. (FISV)

b. Den gången blev det ingen prisplacering, *men* finalplats.

4.3. Skillnader mellan initialt *Men nog* och medialt *men nog*

I båda materialen förekommer exempel med både initialt *Men nog* och medialt *men nog*. Bland de 3 sverigesvenska elliptiska finner man dock bara medialt *men nog*. Däremot används *Men nog* och *men nog* finlandssvenska satsformade och elliptiska.

	Satsformade		Elliptiska	
	<i>Men nog</i>	<i>men nog</i>	<i>Men nog</i>	<i>men nog</i>
FISV	41	24	9	26
SVSV	41	49	-	3

Tabell 5 Initialt *Men nog* och medialt *men nog*

Tabellen ovan redovisas hur *Men nog* och *men nog* är fördelat i finlandssvenska och sverigesvenska. Intressant är att medialt *men nog* är vanligast i sverigesvenska satsformade och elliptiska, medan initialt *Men nog* är vanligast i satsformade, men att en medial placering är det mest förekommande i de elliptiska.

4.3.1. Satsformade

Placeringen av *men nog* tycks inte vara av särskild stor betydelse i de satsformade exemplen. Det går dock att notera är att den förstärkande betydelsen av *nog* blir något tydligare med initialt (90) *Men nog* jämfört med medialt (91), särskilt i sverigesvenska.

(90) Men Thalén poängterar att det är upp till myndigheterna att avgöra vad som är olagligt. Därför vill hon inte direkt säga att imamernas rekommendationer är åtalbara. *Men nog* lät det på mig som att de rådde till stympning. (SVSV)

(91) Jag vet inte vad som hade krävts för att göra dess satir verkligt träffande, *men nog* hade det behövts mer av samklang mellan pjäs och regi. (SVSV)

Däremot verkar det inte finnas någon betydelskillnad om det handlar om initial (92) eller medial placering (93) i finlandssvenska.

(92) Ibland undrar man ju, om man är riktigt klok som håller på så här, skrattade Pantsu. *Men nog* är åskådarna också fantastiska där de vadar omkring upp till knäna i leran i hållande regn och isande vind. (FISV)

(93) Mamma var deffare och med i kvinnorörelsen, farsan var inte så aktiv, *men nog* är han socialist också. (FISV)

4.3.2. *Elliptiska*

Till skillnad från satsformade exempel, där man kan se en viss skillnad mellan hur initialt *Men nog* och *men nog* används, verkar det inte vara någon skillnad när det gäller de elliptiska exemplen. Detta gäller emellertid endast finlandssvenskan, pga. det helt enkelt inte finns några sverigesvenska exempel med initialt *Men nog* i elliptiska former.

Initialt *Men nog* och medialt *men nog* har i princip samma funktion i elliptisk form, med *nog* som förstärkning och *men* för att skapa en kontrast och motsättning mellan två saker. I (94) nedan är det *prisplacering* mot *finalplats*, och i (95) *en stor författare* kontrasteras med *en stor personlighet*. Skillnaden mellan *men nog* och *Men nog* i finlandssvenska är snarare en fråga om det grafiska, och används för att skapa en mental paus för läsaren. Det är heller inga problem att parafrasera *Men nog* med (*Men*) *däremot* även initialt placerat.

(94) a. Den gången blev det ingen prisplacering, *men nog* finalplats. (FISV)

b. Den gången blev det ingen prisplacering, *men (nog)/däremot* finalplats.

(95) a. ”En stor författare blev han aldrig”, skrev en västtysk tidning. ”*Men nog* en stor personlighet i den tyska tidshistorien”, var slutsatsen. (FISV)

b. ”En stor författare blev han aldrig”, skrev en västtysk tidning. ”*Men (nog)/däremot* en stor personlighet i den tyska tidshistorien”, var slutsatsen.

5. Talspråk

I uppsatsen görs även en mindre undersökning av *men nog* i finlandsvenskt och sverigesvenskt talspråk. Nedan beskriva kortfattat material och metod till talspråksundersökningen, och efter detta följer det resultat som framkommit.

5.1. Material och metod

Finlandssvenskt talspråksmaterial består av transkriberade inspelningar som finns fritt hos Svenska litteratursällskapet i Finland, och som då det hämtades (18.02.12) bestod av 224 inspelningar. På deras hemsida finner man inspelat dialektmaterial från 1952 och framåt. Nordisk dialektkorpus (Nordic Dialect Corpus = NDC⁷) används som källa för sverigesvenskt talspråksmaterial. Detta material är inspelat mellan 1997 och 2008. Detta material består av 104 inspelningar från Sverige.

På SLS hemsida finns det ingen möjlighet till att söka efter specifika ord, utan materialet måste kopieras till exempelvis ett Word-dokument. Detta görs med allt transkriberat material och därefter sker en sökning på *men nog* i alla dokument. Av de 224 finlandssvenska inspelningarna används *men nog*, både initialt och medialt, i 29 olika inspelningar. I vissa inspelningar används *men nog* flera gånger av samma person, vilket gör att antalet *men nog* är 36 i finlandssvenskt talspråksmaterial.

Till skillnad från finlandssvenska, där *men nog* är relativt vanligt, finns det enbart två exempel med *men nog* i sverigesvenskt talspråk. Det är därför inte särskilt mycket som behövs göras med det sverigesvenska materialet heller.

Finlandssvenskt talspråksmaterial kommer från det material som finns utlagt på hemsidan till Svenska litteratursällskapet i Finland (SLS). Här finns det 224 transkriberade intervjuer. Av dessa 224 används *men nog* i 33 av intervjuerna. Det sverigesvenska materialet är från Nordisk Dialektkorpus, och består av 106 inspelningar från Sverige. Endast 2 av dessa innehåller *men nog*. Om skillnaden beror på att det sverigesvenska materialet är hälften så stort som det finlandssvenska, eller för att *men nog* helt enkelt är vanligare i finlandssvenska går ju att diskutera. Förmodligen är det en kombination av båda.

⁷ Nordic Dialect Corpus (<http://www.tekstlab.uio.no/nota/scandiasyn/>)

5.2. Resultat talspråksundersökning

I både finlandssvenska och sverigesvenska är alla exemplen satsformade, dvs. *men nog* följs av verb och subjekt. Precis som med de elliptiska, förekommer det inga exempel med initialt *Men nog*, utan det handlar enbart om mediala *men nog*. På grund av att det sverigesvenska materialet är så litet jämfört med det finlandssvenska, är det svårt att göra en riktig jämförelse. Detta bidrar till att undersökningen snarare består av att undersöka betydelsen som *men nog* har i finlandssvenska.

Det går att notera att *men nog* används tillsammans med *väl*, och finns med i både finlandssvenskt (96) och sverigesvenskt material (97).

(96) A⁸ – Nä, och spårvagnarna som man såg där så tänkte man att ho-ho. Att hur rullar de där. Jå, jå.

B – Hm.

A – *Men nog* börjar de *väl* klara sig b- bättre de där också.
(FISV)

(97) [...] det är ju finns ju inte hur mycket sittplatser xx i kyrkan *men nog* är det *väl* en # tretusen va? (SVSV)

Dessutom är det vanligt att *ju* och *nog* förekommer tillsammans (98). Bergroth påpekade redan 1928 att detta skulle vara en finlandism och därmed borde undvikas (se 2.3. ovan). Men faktum är att används ofta även i sverigesvenska (99), och i SAG, som kom ut 71 år senare, säger man att det är fullt möjligt att *ju* och *nog* används ihop:

Det modala satsadverbialiet *nog* är oftast obetonat och placeras liksom *ju* (som det kan samförekomma med) och *väl* först bland adverbialen i mittfältet. (4:117)

(98) att inte är det *ju* långt om man räknar mellan Kärra då och Dalsbruk och, och, och, och Kärra och här nu, Dalsbruk och här Söderlångvik och *men nog* är, *nog* är *ju* dialekten (FISV)

(99) jaa # hä va *ju* inge bra # bra idé med hästarn *men nog* kom man *ju* fram alltså (SVSV)

Slutligen kan man också se att *nog* används mer som utfyllnad eller diskursmarkör i finlandssvenskt talspråk (100).

⁸ A = informant. B = intervjuare

(100) ja, s- ja, hördu n- om jag skulle veta då men *nog* var det bra många år och det var *nog* bra för att det var *nog* som en 25, 20 – 25 kvinnor som var engagerade i det (FISV)

Saari (s. 77) har bl.a. undersökt frekvensen av diskurspartiklar, och vilka skillnader som finns mellan finlandssvenska och sverigesvenska. Saari kommer då fram till att diskurspartiklar, speciellt *nog*, är betydligt vanligare i finlandssvenska, och exempel (100) ovan visar ett stort bruk av *nog*.

6. Diskussion

Användningen och betydelsen av *nog* är troligtvis en av de mest undersökta skillnaderna mellan finlandssvenska och sverigesvenska. Det går att peka på några skillnader mellan de två språkvarieteterna. Det som framför allt går att se är att (*men*) *nog* i finlandssvenska betydligt oftare används då någonting redan har inträffat, dvs. dåtid. I sverigesvenska handlar det främst om en händelse som ligger i framtiden. Betydelse och funktion av *men nog* i finlandssvenska verkar dock vara något mer otydlig, och kan många gånger ersättas med *däremot*, dessutom är det möjligt att även helt utesluta *nog* i *men nog* i finlandssvenska exempel. En sådan uteslutning är i sverigesvenska exempel desto mindre möjlig. En tänkbar förklaring kan då vara att det är just betydelsen som påverkar.

Det problematiska med *nog* är att det i många fall handlar om personlig tolkning och uppfattning, och varierar inte bara från person till person, utan också beroende på kontext och om *nog* betonas.

7. Sammanfattning

I undersökningen kan man se att *men nog* används på olika sätt och med olika betydelser i finlandssvenska och sverigesvenska. Den största skillnaden mellan de två är i elliptiska fall. Det är även här som *men nog* kan parafraseras med *däremot*. Man kan också se att det i finlandssvenska elliptiska exempel har betydelse vilken sorts fras som följer. En parafrasering är mest trolig då det handlar om en efterföljande nominalfras eller prepositionsfras, och om *men* används för att påvisa motsättning. Dessutom kan man se att i majoriteten av alla elliptiska finlandssvenska exempel innehåller det första ledet någon form av negation. I det sverigesvenska materialet finner man däremot negation i det andra ledet, men som då snarare används för att förtydliga att det handlar om vilseledande premiss, och inte motsättning.

När det gäller de satsformade exemplen handlar skillnaden om vilken betydelse *nog* har. I finlandssvenska är det mer troligt med en förstärkande användning, medan det i sverigesvenska förmodligen handlar om en 'troligen'-betydelse, men det är många gånger otydligt med vilken betydelse som *nog* används med.

Satsformade exempel var också den enda form som förekommer i talspråk. Och används då på samma sätt som de satsformade i skriftspråket.

Slutligen kan man också se att just ordparet *men nog* troligen är vanligare i finlandssvenska, särskilt när det handlar om elliptisk användning.

8. Vidare forskning

Det finns absolut anledning till att fortsätta studera hur *men nog* används, och även se om det sker en utveckling med det. I finlandssvenska tycks det trots allt användas med en bredare betydelse än i sverigesvenska. En rimlig förklaring kan vara finskans påverkan, något som är omöjligt att bortse från när det gäller finlandssvenskan. En finsk motsvarighet torde vara *mutta kyllä*⁹. Enligt Kaarlo Voionmaa (personlig kontakt) är *kyllä* ett besvärligt ord, som har många betydelser, och varierar mycket beroende på kontexten. Exempel med initialt *mutta kyllä* verkar motsvara *fast* (eller *trots allt*).

Att just initialt *mutta kyllä* kan tänkas motsvara *fast*, leder onekligen till tanken om vad som är skillnaden mellan *men* och *fast*. En fortsatt undersökning om när dessa två används, och vad som påverkar valet, är definitivt en möjlighet.

⁹ Mutta = men (Suomalais-Ruotsalainen sanakirja = Finskt-svenskt lexikon)

Litteraturförteckning

- Bergroth, Hugo 1992 [1928]. *Finlandssvenska*. Faksimilupplaga av andra reviderade och tillökade upplagan. Vasa: Schildts Förlags Ab
- Cantell, Ilse & Nina Martola m.fl. 2000. *Suomi-Ruotsi sanakirja*. Helsingfors: WSOY
- Helgesson, Karin 2000. ”Mesia är dom ju inte – En studie av *ju*, *väl* och *nog* i ett samtal mellan ungdomar”. C-uppsats: Göteborgs universitet
- Londen, Anne-Marie & Jan Lindström 2007. Att komma till konklusion I: *Interaktion och kontext*. Lund: Studentlitteratur
- Nilsson, Jenny 2001. *Det talade språkets konjunktioner*. Meddelanden från Institutionen för Svenska Språket (MISS) nr. 34. Institutionen för Svenska språket, Göteborgs universitet
- Reuter, Mikael & Charlotta af Hällström-Reijonen 2008. *Finlandssvensk ordbok*. 4:e reviderade upplagan. Helsingfors: Schildt
- Saari, Mirja 1995, "Jo, nu kunde vi festa nog." Synpunkter på svenskt språkbruk i Sverige och Finland. http://www.fnf.fi/Site/Widget/Editor/822/files/Saari_fms36.pdf
- Skatz, Isabella 2011. ”Lite nog – undersökning av *nog* i finlandssvenska och sverigesvenska”. Kandidatuppsats: Helsingfors universitet
- Svenska Akademiens ordbok* [SAOB]
- Svensk ordbok* [SO] 2009. Svenska Akademien. Stockholm: Norstedt
- Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson (red.) 1999. *Svenska Akademiens grammatik* [SAG] Stockholm: Norstedts

Elektroniska källor

- Svenska Akademiens ordbok* [SAOB] <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>
- Svensk ordbok* [SO] genom <http://www.ne.se/>